

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 5 mars 1890, kl. 5 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, öfver väckt motion angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om tillstånd till inrättande af s. k. industri-lotterier.

Den af herr *Almström* väckta, till utskottet hänvisade, motionen n:o 6, innehåller förslag derom, att Riksdagen ville besluta, att hos Kongl. Maj:t anhålla, det industrilotterier, afsedda för inköp och utlottning af svenska slöjd- och industrialster, måtte till antal och under vilkor, som af Kongl. Maj:t bestämmas, få inrättas af föreningar, som af Kongl. Maj:t pröfvas kompetenta att bedriva desamma på sådant sätt, att svensk yrkesskicklighet genom dem främjas.

Till stöd för sitt förslag anför motionären, att industrilotterier, väl ordnade och vederbörligen kontrollerade, kunna blifva till stort gagn, i synnerhet för den mindre industrien; att åsigterna om dessa anstalters nytta och natur torde under senare tider hafva förändrats och bland annat erhållit uttryck i de utlåtanden, kongl. kommerskollegium och svenska slöjdföreningen i frågan afgifvit, samt att dylika lotterier *icke* rimligtvis kunna likställas med penningelotterier, såsom hvarken erbjudande direkt penningevinst eller lemnande möjlighet till erhållande af så stora vinster, att någon spellusta genom dem bör

Bih. till Riksd. Prot. 1890. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 1 Häft.

kunna frammanas, hvarom den hittills i frågan vunna erfarenheten äfven torde bära vittnesbörd.

Vidare finner motionen det vara uppenbart, att industrilotteriers inrättande skulle hafva till följd, dels att nu saknade eller sällan förekommande tillfällen kunde beredas yrkesidkarne till afsättning af sådana föremål, på hvilkas tillverkning större handaskicklighet och konstfärdighet nedlagts, och hvilkas tillverkningskostnad derigenom så förökats, att föga eller ingen utsigt funnes att i den allmänna marknaden afsätta dem, dels att genom ökad afsättning och tillverkning af dylika föremål den inhemska yrkesskickligheten skulle höjas, på samma gång den vid lotterierna erhållna vinsten kunde användas till industriens främjande, vare sig till resestipendier åt yrkesidkare och arbetare eller till understöd åt föreningar, som hafva yrkenas höjande till mål, eller till bildande af en fond för åstadkommande af ett slöjdmuseum — allt åtgärder, hvarigenom äfven i vårt land högre konstskicklighet skulle framkallas och sedermera tillgodogöras icke blott vid framställande af arbeten af högre industrielt eller konstnärligt värde, utan jemväl vid tillverkning af enklare föremål.

I afseende på sättet för dessa lotteriers bedrifvande, hvarom det tillkommer Kongl. Maj:t att besluta, anser sig motionären endast böra uttala den åsigten, att industrilotterier borde få inrättas till ett antal af högst ett i hvarje län under ledning af en förening, som lemnar trygghet därför, att lotteriets fosterländska och allmännyttiga ändamål i alla afseenden uppnås.

Redan genom kongl. förordningen den 21 mars 1844 infördes i den svenska lagstiftningen ett ovilkorligt förbud mot inrättande af penningelotterier för allmänheten samt emot försäljning af lotter för in- och utländska lotteriers räkning. Men då det snart visade sig, att en art af penningelotterier kunde med kringgående af denna lag bedrifvas i förening bland annat med litterär förlagsverksamhet samt att lotteriprospekter, annonser m. m. genom svenska pressen blefvo spridda, utfärdades, med upphäfvande af äldre bestämmelser rörande denna fråga, kongl. förordningen angående förbud mot lotterier den 6 augusti 1881, hvars tre första paragrafer hafva följande lydelse:

§ 1. Lotteri om penningar eller penningars värde må ej för

allmänheten inrättas och öppnas; och vare ej heller någon tillåtet att, för egen eller annans räkning, utbjuda eller afyttra lott eller annat bevis om rätt till delaktighet i dylikt, inom eller utom riket anordnad företag eller att kungöra försäljning af sådant bevis.

§ 2. Hvad i 1 § i afseende å lotteri är stadgadt, gälle ock om annat företag, hvarigenom åt en eller flere af de deruti deltagande erbjudes i penningar eller penningars värde utfäst och efter lottning eller dermed jemförlig anordning utgående vinst till högre belopp än det, som erbjudes åt en hvar af deltagarne.

§ 3. Stadgandena i 1 och 2 §§ må icke utgöra hinder för bortlottning af lösören för välgörande ändamål eller af konst saker till svenske konstidkares understöd och uppmuntran, dock bör om sådan lottning anmälan förut ske hos Konungens befallningshafvande, som eger att efter pröfning af omständigheterna till bortlottningen meddela tillstånd.

Under den tid, som förflutit sedan förbudet mot lotterier på ofvan nämnda sätt utfärdades, hafva under vissa perioder tillstånd af Kongl. Maj:t meddelats till inrättande uti åtskilliga städer af industri- och konstflitslotterier af större och mindre omfattning och varaktighet, särskildt genom kongl. brefven den 13 mars 1863, den 24 juli 1867 och den 24 april 1868, genom hvilket sistnämnda bref åt handtverksföreningen i Stockholm medgafs rätt att anordna ett konst- och industri-lotteri under fem år, hvilken tid enligt kongl. brefvet den 23 maj 1873 förlängdes ännu ett år till slutet af 1874. Efter sistnämnda år har, så vidt utskottet känner, dylikt tillstånd icke meddelats förr än år 1883 och 1886, under hvilket sistnämnda år Kongl. Maj:t lemnade medgifvande åt bland andra Stockholms handtverksförening att härstädes inrätta ett industrilotteri, som fortfarande till den 1 juli 1889. Äfven anordnades samma år ett konst- och industrilotteri för Nordiska museets byggnad, hvarförutom dylika lotterier för särskilda inrättnings räkning, exempelvis för Stockholms högskola, under de senare åren med vederbörligt tillstånd egt rum.

Såsom skäl för det lemnade bifallet till dylika lotteriers inrättande har, så vidt framgår af de nådiga bref angående dylika ärenden, hvilka kommit till utskottets kännedom, af vederbörande myndigheter anförts, bland annat, att dessa lotterier högeligen befrämjade och utvecklade konstfliten inom landet, uppmuntrade dess slöjd- och industriidkare samt åstadkom en innerligare samverkan mellan slöjd och konst, under det att till stöd för de afslag, som tidtals drabbat liknande ansökningar, angifvits, att erfarenheten vid de konst- och industrilotterier, som med särskildt tillstånd fått i riket ega rum, gifvit vid handen, att

dessa anstalters lotter blifvit spridda icke blott bland sådana personer, som vilja och utan olägenhet kunna med någon uppoffring af egna medel medverka till konstflitens uppmuntran, utan fastmera bland den stora mängden, som af vinstbegär lockas att äfven af knappa tillgångar göra insatser i det erbjudna spelet, vid hvilket förhållande ett lotteri, äfven om det lemnade bidrag till de mest gagneliga ändamål, icke kan undgå att i ännu högre grad verka skadligt genom framkallande af spel-lustan och alla de menliga verkningar, hvilkas förebyggande varit målet för lagstiftningen angående förbud mot lotterier.

I vissa fall synes afslaget hufvudsakligen hafva berott derpå, att de i ansökningarne afsedda lotterierna angifvits hafva till mål att skaffa understöd och lindring åt sådane handverkare och deras arbetare, som i följd af den för tillfället tryckta penningställningen och den hämmade rörelsen saknade arbete och afsättning för sina alster, vid hvilket förhållande den uppfattningen varit rådande, att andra personer, som af det allmänna betrycket jemväl vore lidande, skulle lockas att tillätta sina i lika grad behöfliga tillgångar under en tid, då bristen på afsättning just härledde sig från nödvändigheten för det stora flertalet af allmänheten att undvika kostnader för inköp af artiklar, som kunde umbäras.

De af motionären åberopade utlåtandena i denna fråga, afgifna af kongl. kommerskollegium och styrelsen för svenska slöjdföreningen, hvilka båda på det sätt funnit sig kunna tillstyrka Stockholms handverksförenings ansökan, att densamma måtte tillåtas fortsätta det 1886 började industrilotteriet i Stockholm jemväl under 1890, åberopa såsom skäl och uppställa såsom vilkor härför, bland annat, att det vore önskligt att någon åtgärd kunde vidtagas för minskande af de ekonomiska svårigheter, som ännu alltjemt mötte handverksidkaren vid yrkets utöfvande; att i sådant syfte ett lotteri kunde vara egnadt att i någon mån afhjelpa detta betryck, att det emellertid vore af vigt, att lotteriet anordnades så, att det verkligen gagnade yrkena och bidroge till desammas utveckling, utan att därför inrättas såsom en välgörenhetsinrättning för nödställda, arbetslösa personer; att lotteriet endast såsom ett stöd och en uppmuntran för arbetsskickligheten blefve af verkligt gagn — i hvilket afseende det vore af synnerlig vigt att inköpen skedde med sakkunskap och att betryggande bestämmelser härför meddelades, i syfte att inskränka uppköpen till sådane yrkesgrenar, hvilka icke arbetade för de dagliga behofvens tillfredsställande, utan hufvudsakligen för den *mindre*, inhemska konstindustrien och slöjden och hvilka för ett tidsenligt bedrivande fordrade större yrkesskicklighet och vore i

behof af ritningar, modeller, mönster och dylikt, att lottsedlarne ej finge tillsammans lyda å högre belopp än det, som ungefärligen motsvarades af vinsternas sammanlagda värde jemte nödiga omkostnader för lotteriföretaget; att en särskild nämnd af sex opartiska och sakkunniga personer, efter det vederbörande handtverks- och slöjdförenings styrelser blifvit hörda, måtte för inköp af de till vinster vid lotteriet afsedda föremål utses af öfverståhållareembetet, som jemväl borde tillsätta denna inköpsnämnds ordförande, hvilken det skulle åligga att utöfva kontroll öfver lotteriets verksamhet; samt att, derest någon behållning uppstode på lotteriföretaget, densamma skulle öfverlemnas till svenska slöjdföreningen för att användas till yrkesskicklighetens och konstindustriens höjande vare sig genom anordnande af pristäffingar eller genom inköp och spridande af mönsterritningar och modeller, hvarjemte öfverståhållareembetet borde i öfrigt meddela de närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga för befrämjande af det med lotteriet afsedda ändamål och genomförandet af de bestämmelser, som rörande företaget kunde komma att föreskrifvas.

På sätt i motionen anmärkts hafva under de tvenne nästföregående riksdagarne motioner framlagts i Andra Kammaren, åsyftande beslut om skrivelser till Kongl. Maj:t med anhållan om vidtagande af sådan förändring af kongl. förordningen den 6 augusti 1881, att bortlottning af svenska industrialster måtte medgifvas under de vilkor och med de inskränkingar Kongl. Maj:t täcktes bestämma. Dessa motioner hafva dock ej lyckats vinna flertalets bifall.

I det utlåtande, som under sist hållna riksdag i frågan afgafs af kammarens andra tillfälliga utskott, uppgifves, att vid Stockholms handtverksförenings ofvannämnda industrilotteri hafva föremål afsedda till vinster inköpts till nedanstående belopp, nemligen

år 1886 för.....	77,935: 65 kronor.
» 1887 »	133,365: 43 »
» 1888 »	146,191: 09 »

samt enligt senare uppgift från vederbörande

år 1889 för.....	82,311: 51 kronor.
------------------	--------------------

hvarå en nettobehållning uppstått af

för år 1886	16,980: 82 kronor.
» » 1887	10,914: 98 »
» » 1888	13,324: 87 »
» » 1889	3,525: 60 »

I det för Nordiska museets byggnad inrättade industri- och konstlotteriet under förstnämnda år utgjorde lotternas antal i det förra 100,000 st. till ett pris af en krona per st. med 10,000 st. vinster, och i det senare 65,000 st. lotter till samma pris med 6,500 vinster.

Så väl af ofvanstående uppgifter som af de upplysningar i öfrigt utskottet kunnat förskaffa sig synes framgå, att de industrilotterier, som inrättats efter utfärdandet af 1844 års kongl. förordning angående lotteriförbud, ländt till gagn för den svenska slöjden och handtverksindustrien. Dessa lotterier hafva nemligen i många fall utöfvat en uppmuntrande inverkan på den inhemska tillverkningen af mera konstnärligt utförda slöjd- och industri-föremål, hvilka icke på annat sätt kunnat finna afsättning till pris som motsvarat derpå nedlagdt arbete, och de torde dymedelst hafva i sin mån medfört en höjning i konstskickligheten och företagsamheten hos många af landets handtverks- och industri-idkare, hvilka lida af en ogynsam täflan med utländska industrialster, som kunna härstädes utbjudas till låga pris i följd af bland annat den utländska produktionens stora försprång, dess rika tillgång på billigt kapital och det jemförelsevis storartade omfång, hvaren bedrifves.

Den erfarenhet, som i öfrigt från dessa industrilotterier vunnits, synes derjemte gifva vid handen, att sådana lotteriföretag, i hvilka vinsterna utgöras af med särskild omsorg eller konstnärlighet utförda lösören och i hvilka hufvudvinsterna äro få och af jemförelsevis föga betydligt värde, icke för allmänheten skola innebära någon sådan lockelse, som kan upptända en förderflig spellusta eller väcka ett otillbörligt vinstbegär. Ehuru en fullständig utredning med afseende på de olika samhällsklassernas deltagande i hittills inrättade industrilotterier visserligen icke kunnat af utskottet åvägbringas, och ej ens torde vara möjlig, så synes man likväl från den kännedom om vinsternas fördelning, som dervid kunnat förvärfvas, vara berättigad till det omdömet, att dessa lotterier icke i allmänhet finna sina kunder bland spellystne från den stora massan af befolkningen utan hufvudsakligen från de bemedlade klasserna, hvilka sannolikt deri taga del utan känbar uppoffring, lika mycket eller mera för understödandet af ett godt ändamål än för nöjet af spelet och hoppet om vinst.

För bedömande af det väckta förslagets omfattning och syfte förtjenar vidare enligt utskottets förmening den omständigheten sär-

skildt beaktande, att gällande bestämmelser i kongl. förordningen den 6 augusti 1881 icke synes lägga något hinder i vägen för bortlottande af slöjd- och industri-alster af angifna beskaffenhet i hvarje rikets län, för så vidt endast denna bortlottning sker för välgörande ändamål och tillstånd dertill af Kongl. Maj:ts befallningshafvande efter pröfning af omständigheterna för hvarje gång meddelas. Den önskade ändringen af åberopade kongl. förordning skulle således, om den blefve genomförd, icke komma att i princip medföra någon annan utsträckning af det vilkorliga medgifvande till industrialsters bortlottning, som samma förordning innehåller, än en ökad frihet att använda den vid lotteriföretag uppkommande behållningen icke blott till välgörande ändamål utan äfven till allmännyttiga åtgärder, som afse konstskicklighetens höjande på föreslaget sätt. De välgörande och allmännyttiga ändamålen sammanfalla för öfrigt i flera hänseenden så nära med hvarandra, att någon bestämd gräns dem emellan svårligen låter sig i lag uppdragas.

Då härtill kommer, att de lösören, hvilka för det uppgifna ändamålet skulle enligt förslaget för de ifrågasatta industrilotterierna uppköpas och afsättas, hufvudsakligen skola utgöras af konstindustriföremål och slöjdalster, hvilka i många fall icke torde väsentligen skilja sig från de konst saker, som till svenska konstidkares understöd och uppmuntran för närvarande få under vissa vilkor bortlottas, samt då tillverkarne af slöjd- och industri-föremål af konstnärligt värde i många fall jemväl äro konstidkare, hvilka med jemngod skicklighet öfva samma konststart som exempelvis målaren, bildhuggaren och skulptören, har det synts utskottet rättvist, att dessa slöjd- och industri-idkare äfven måtte berättigas till samma understöd och uppmuntran som alla andra konstidkare.

Ett bifall till motionens syfte skulle således enligt utskottets åsigt icke komma att rubba de skrankor, som i gällande lag blifvit resta mot lockelserna till förderfligt lotterispel. I en viss riktning skulle till och med ett sådant bifall sannolikt verka till minskning i det nu veterligt allmänna lotterispelet, nemligen i deltagandet i de utländska lotterierna, särskildt det danska industrilotteriet, i hvilket svenskarne uppgifvas hafva under stundom varit de talrikaste kunderna.

För att å ena sidan undvika missbruk och moraliskt menliga följder vid större och mera omfattande industrilotterier samt å andra sidan erhålla säkerhet därför, att det dermed afsedda ändamålet vinnes och behållningen blifver rätt använd, synas de vilkor och kontroller, Kongl. Maj:t för de senast inrättade lotterierna föreskrifvit och veder-

börande myndigheter, på sätt äfven anförts, föreslagit, i allmänhet vara nödvändiga och i hufvudsak tillräckliga. Hädanefter såsom hittills torde dessa industrilotterier, om de blifva tillättna, böra på sådant sätt bedrivas, att de lemna någon om än ringa behållning, som efter afdrag af omkostnaderna skall användas till föreslagna eller eljest allmännyttiga åtgärder, hvilka afse konstskicklighetens höjande — detta bland annat till följd af nödvändigheten att bestämman de i lotteriet ingående lösörens värden till samma eller något högre pris än de, som för motsvarande föremål gälla i den allmänna marknadens detaljhandel, hvilken eljest skulle af dessa företag lida menligt intrång.

Med stöd af hvad här ofvan anförts, och då utskottet slutligen vid bedömande af denna lotterifråga ur sedlig synpunkt, *icke* för sin del kunnat finna att deltagande i ett lotterispel i och för sig utgör en handling, som strider emot sedelagen eller eljest sårar samvetets bud — om än möjligt missbruk och öfverdrift i detta som andra fall kan medföra moralisk våda —, så anser sig utskottet ega fog hemställa,

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af sådan ändring af kongl. förordningen den 6 augusti 1881, att s. k. industrilotterier, afsedda för inköp och utlottning af svenska slöjd- och industri-alster, vid hvilkas förfärdigande större konst- eller handaskicklighet blifvit nedlagd, måtte till antal och under vilkor, som af Kongl. Maj:t bestämmas, få inrättas på ansökan af föreningar, som pröfvas lämpliga att så bedriva lotteriföretagen, att genom dem den inhemska yrkesskickligheten på afsedt sätt främjas.

Stockholm den 22 februari 1890.

På utskottets vägnar:

LARS BERG.